

KYMNAASITALOUDET JA OJENNUSKYMNAASIT („RUSSKOJE BOGATSTVO“)

Jo kauan sitten on tunnettu se kysymyksen ratkaisu kapitalismista Venäjällä, jonka narodnikit ovat esittäneet ja jota „Russkoje Bogatstvo”²¹ on viime aikoina muita selväpiirteisemmin edustanut. Kieltämättä kapitalismin olemassaoloa, pakoitettuina tunnustamaan sen kehityksen, narodnikit eivät kuitenkaan pidä kapitalismiämme luonnollisena ja välttämättömänä prosessina, joka vie päätökseen tavartalouden satavuotisen kehityksen Venäjällä, vaan satunnaisuutena, jolla ei ole pysyviä juuria ja joka merkitsee vain poikkeamista siltä tieltä, jonka kansakunnan koko elämäns historia on sille määrännyt. „Meidän on valittava toisia teitä isänmaallemme”, sanovat narodnikit, on käännettävä pois kapitalismin tieltä ja tehtävä tuotanto „yhteisölliseksi” käyttämällä hyväksi „koko” „yhteiskunnalla” olevia voimia, joka yhteiskunta alkaa jo muka tulla vakuuttuneeksi kapitalismin kestämyydestä.

On ilmeistä, että jos kerran isänmaalle voidaan valita toinen tie ja jos kerran koko yhteiskunta on alkanut ymmärtää sen välttämättömyyden, niin silloin ei tuotannon „yhteisöllistäminen” tuota suuriakaan vaikeuksia eikä vaadi vissiä historiallista valmistelukautta. Kannattaa vain laatia tällaisen yhteisöllistämisen suunnitelma ja saada vastaavat henkilöt vakuuttuneiksi siitä, että se on toteutettavissa,— ja „isänmaa” kääntyy pois väärältä kapitalismin tieltä yhteistämisen tielle.

Jokainen käsittää, miten äärettömän kiinnostava on oleva moinen suunnitelma, joka lupaa niin ilahduttavia näköaloja, ja siksi venäläisen yleisön on oltava sangen kiitollinen hra Juzhakoville, eräälle „Russkoje Bogatstvon”

vakinaiselle avustajalle, siitä, että hän on ottanut työkseen tuollaisen suunnitelman laatimisen. „Russkoje Bogatstvo” toukokuun niteestä löydämme hänen kirjoituksensa: „Valistusutopia”, jonka alaotsikkona on: „Koko kansan pakollisen keskisivistyksen suunnitelma”.

Mitä yhteyttä tällä on tuotannon „yhteisöllistämiseen”? — kysyy lukija. Mitä välittömin yhteys, sillä hra Juzhakovin suunnitelma on hyvin laaja. Tekijä suunnittelee jokaiseen kuntaan (volostiin) perustettavaksi kymnaasin, joka käsittäisi koko kouluikäisen väestön, mies- ja naispuolisen (8—20 ikävuoteen saakka, maximum jopa 25 vuotta). Tällaisten kymnaasien pitäisi olla tuotannollisia assosiaatioita, jotka harjoittavat maanviljelystaloutta ja siveellistä kasvatusta ja jotka ylläpitävät työllään ei ainoastaan kymnaasin väestön (joka hra Juzhakovin laskelmien mukaan muodostaisi viidennen osan koko väestöstä), vaan jotka antaisivat lisäksi varat *koko lapsiväestön* ylläpitämiseen. Yksityiskohmainen laskelma, jonka kirjoittaja on tehnyt yhtä tyypillistä kuntakymnaasia varten (jota nimitetään myöskin „kymnaasifarmiksi”, „kymnaasitaloudeksi” tai „maanviljelyskymnaasiksi”) osoittaa, että kymnaasi tulee kaiken kaikkiaan ylläpitämään *enemmän kuin puolet koko paikallisesta väestöstä*. Kun otamme huomioon, että jokainen tällainen kymnaasi (niitä suunnitellaan Venäjälle kaikkiaan 20.000 kaksoiskymnaasia, s.o. 20.000 mies- ja 20.000 naiskymnaasia) varustetaan maalla ja tuotantovälineillä (tarkoitus on laskea liikkeelle valtion takaamia zemstvojen lainaobligatioita 4½% maksu- ja ½% kuoletuskorolla),— niin käsitämmme, miten „valtava” hra Juzhakovin „suunnitelma” todellakin on. Tuotanto yhteiskunnallistetaan kokonaisen puolen väestön osalta. Isänmaalle tulee siis heti valituksi toisenlainen tie! Ja se on saavutettavissa „ilman minkäänlaisia kulunkeja (sic! *) hallitukselta, zemstvoilta ja kansalta”. Tämä „näyttää utopialta vain ensisilmäykseltä”, mutta itse asiassa „se on toteutettavissa paljon helpommin kuin koko kansan yleinen alkeisopetus”. Hra Juzhakov todistelee, että sitä varten tarpeellinen finanssioperatio „ei ole mielettömyyttä eikä utopiaa”, ja se voidaan toteuttaa ei ainoastaan ilman kulunkeja, ilman minkäänlaisia kulunkeja, kuten näimme, vaan vieläpä edes muuttamatta

* — sillä tavalla! *Toim.*

„vakiintuneita opetussuunnitelmiakaan”!! Hra Juzhakov aivan oikein huomauttaa, että „kaikella tällä on tärkeä merkitys, jos ei haluta rajoittaa yksistään kokeiluun, vaan saada aikaan todella koko kansan sivistys”. Tosin hän sanoo, ettei hän ole „asettanut päämääräkseen laatia toimeenpanosuunnitelmaa”, mutta hänen esityksestään käy selville sekä otaksuttu poika- ja tyttöoppilaiden lukumäärä jokaisessa kymnaasissa että laskelmat työvoimasta, joka tarvitaan koko kymnaasien henkilömäärän ylläpitoon, kuin myöskin luettelot pedagogisesta ja hallinnollisesta henkilökunnasta samalla kun on osoitettu sekä kymnaasin jäsenten varustelu luontaistuotteilla että rahapalkan maksu opettajille, lääkäreille, tekniikoille ja mestareille. Tekijä laskee tarkalleen työpäivien määrän, joka tarvitaan maanviljelystöihin, maan määrän, joka tarvitaan jokaiselle kymnaasille, sekä rahavarat, jotka tarvitaan talouden alkuunpanemiseksi. Hän huomioi etukäteen, mikä kohtalo tulee toisaalta niiden muukalaisten ja lahkolaisten osaksi, jotka eivät voi käyttää hyväkseen yleiskansallisen keskisivistyksen antimia, sekä toisaalta niiden osaksi, jotka kelvottoman käytöksensä takia erotetaan kymnaaseista. Tekijän laskelmointi ei rajoitu yhteen tyyppilliseen kymnaasiin. Ei missään tapauksessa. Hän asettaa kysymyksen kaikkien 20.000 kaksoiskymnaasin perustamisesta ja antaa ohjeet siitä, millä keinoin sitä varten tarvittava maamäärä olisi hankittava ja miten olisi turvattava „tyydyttävä opetus-, hallinto- ja isännöitsijähenkilökunta”.

On ymmärrettävää, kuinka henkeäsalpaavaa mielenkiintoa moinen suunnitelma herättää,— eikä vain teoreettista mielenkiintoa (ilmeisesti näin konkreettisesti kehitelty tuotannon yhteisöllistämisen suunnitelma saa kaikki skeptikot lopullisesti vakuuttuneiksi ja on nujertava kaikki ne, jotka kieltävät moisten suunnitelmien toteuttamismahdollisuuden), mutta myöskin elävää käytännöllistä mielenkiintoa. Kummallista olisi, ellei korkein hallitusvalta kiinnittäisi huomiota suunnitelmaluonnokseen pakollisen keskisivistyksen järjestämisestä koko kansalle, varsinkin, kun luonnoksen tekijä väittää jyrkästi, että se käy päinsä „ilman min-käänlaisia kulunkeja” eikä „kohtaa esteitä niinkään paljon tehtävän finanssi- ja taloudellisten ehtojen kannalta kuin kulttuuriehtojen kannalta”, jotka kuitenkin „eivät ole voittamattomia”. Tällainen luonnos ei koske välittömästi

ainoastaan kansanvalistusministeriötä, vaan yhtä paljon myöskin sisäasiain ministeriötä, finanssiministeriötä, maanviljelysministeriötä ja vieläpä sotaministeriötäkin, kuten saamme tuonnempana nähdä. Oikeusministeriölle kaiketi siirtynevät suunniteltavat „ojennuskymnaasit”. Ei ole epäilystäkään, etteikö muitakin ministeriöitä tulisi kiinnostamaan tämä luonnos, joka hra Juzhakovin sanojen mukaan „vastaa kaikkia edellälueteltuja tarpeita (s.o. valistusta ja ylläpitoa) ja todennäköisesti monia muitakin tarpeita”.

Siksi olemmekin varmoja, ettei lukija moiti meitä siitä, kun ryhdyimme tarkastelemaan seikkaperäisesti tätä niin merkittävän oivallista luonnosta.

Hra Juzhakovin perusajatus on seuraava: kesäajaksi vapaudutaan kokonaan oppitehtävistä ja se käytetään maanviljelystöihin. Edelleen, kymnaasin päättäneet oppilaat jätetään joksikin ajaksi sinne työntekijöiksi; he tekevät talvitöitä ja heitä käytetään maanviljelystöiden ohella harjoitettaviin sivuammatteihin, jotka antavat jokaiselle kymnaasille mahdollisuuden ylläpitää kättensä työllä kaikki oppilaat ja työläiset, koko opettaja- ja hallintohenkilökunta sekä kattaa opetusmenot. Tällaiset kymnaasit olisivat suuria maanviljelysartteleita, sanoo hra Juzhakov täydellä syyllä. Tämä viimeinen lausuma muun muassa ei jätä enää vähäisintäkään epäilystä siitä, että meillä on oikeus pitää hra Juzhakovin suunnitelmaa ensimmäisinä askeleina narodnikkilaiseen tuotannon „yhteisöllistämisen” suuntaan, sen uuden tien eräänä osana, joka Venäjän on itselleen valittava välttääkseen kapitalismin nurinkurisuuksia.

„Nykyään”, järkeilee hra Juzhakov, „oppilaat päättävät kymnaasin 18—20 vuoden ikäisinä ja toisinaan myöhästävät siinä 1—2 vuodella. Pakollisen oppivelvollisuuden oloissa... myöhästyminen tulee vieläkin laajemmaksi. Kymnaasi päätetään myöhemmässä iässä ja kolme ylintä luokkaa muodostuu 16—25 vuoden ikäisistä, jos nimittäin 25 vuoden ikä tulee siksi ikärajaksi, jolloin jo erotetaan kesken oppikurssin päättämistä. Näin ollen, kun otetaan huomioon yli-ikäisten viidesluokkalaisten muodostama lisämäärä oppilaita, voidaan huoletta laskea lähes kolmannen osan kymnaasissa opiskelevista... olevan työiässä”. Ja vaikkapa tämä prosentti alennettaisiin neljännesosaan, kuten tekijä edelleen laskelmoi, yhdistämällä 8:aan kymnaasiluokkaan

kaksi luokkaa valmistavaa alkeiskoulua varten (kouluun otettaisiin kahdeksanvuotiaita lukutaidottomia lapsia),— niin silti saataisiin varsin suuri määrä työläisiä, jotka puolityöläisten avulla suoriutuisivat kesätöistä. Mutta „kymmenluokkainen kymnaasifarmi — huomauttaa hra Juzhakov täydellä syyllä — vaatii välttämättä vissin henkilömäärän talvikauden työläisiä”. Mistä ne saadaan? Tekijä esittää kaksi ulospääsyä: 1) työläisten palkkaaminen („joista eräät ansioituneet voisivat päästä tuloista osalliseksi”). Kymnaasitalouden pitää olla tuottoisan talouden ja korvata tämän palkkauksen. Mutta tekijästä „näyttää tärkeämmältä toinen ulospääsy”: 2) kymnaasin oppikurssin päättäneet ovat velvolliset korvaamaan työllään ne kulungit, jotka on käytetty heidän opetukseensa ja ylläpitoonsa alaluokilla. Se on heidän „suoranainen velvollisuutensa”, — lisää hra Juzhakov, — tietenkin vain niiden velvollisuus, jotka eivät pysty maksamaan opetusmaksua. He juuri muodostavatkin tarpeellisen talvityöläisten määrän ja lisää määrän kesätyöläisiä.

Tällainen on suunnitellun organisation ensimmäinen piirre, organisation, jonka pitäisi „yhteisöllistää” viidesosa väestöstä maanviljelysartteleihin. Siitä voimme jo nähdä, mitä laatua on oleva toisenlaisen tien valinta isänmaalle. Palkkatyö, joka on nykyään ainoana toimeentulon lähteenä henkilöillä, jotka „eivät pysty maksamaan opetusmaksua” ja ylläpitoa, vaihdetaan pakolliseksi ilmaiseksi työnteoksi. Mutta meidän ei pidä hämmästellä sitä: ei pidä unohtaa, että siitä hyvästä väestö saa nauttia yleisen keskisivistyksen tarjoamia hyveitä.

Menkäämme edelleen. Tekijä suunnittelee perustettavaksi erikseen mies- ja naiskymnaaseja myötätuntoisena Euroopan mantereella vallitsevalle ennakkoluulolle yhteistä kouluopetusta vastaan, joka oikeastaan olisi järkiperaisempää. „50 oppilasta luokkaa kohden eli 500 yhteensä kaikilla kymmenellä luokalla eli 1.000 oppilasta kymnaasitaloutta kohti (500 poikaa ja 500 tyttöä) on oleva aivan normaali kokoonpano” keskinkertaiselle kymnaasille. Siinä tulee olemaan 125 „paria työläisiä” ja vastaava määrä puolityöläisiä. „Kun huomautan”, sanoo Juzhakov, „että tämä työläismäärä kykenee esim. Vähä-Venäjällä muokkaamaan 2.500 desjatiinaa viljelyskuntoista peltomaata, niin jokainen

käsittää, miten äärettömän voiman kymnaasin työ muodostaa”!..

Mutta näiden työläisten lisäksi tulee vielä olemaan „vakinaisia työläisiä”, jotka „työllään maksavat” saamastaan koulutuksesta ja ylläpidosta. Paljonko heitä tulee olemaan? Joka vuosi pääsee koulusta 45 poika- ja tyttöoppilasta. Kolmasosa oppilaista joutuu kolmeksi vuodeksi suorittamaan asevelvollisuutta (nykyään suorittaa neljäsosa. Tekijä suurentaa tämän luvun kolmanteen osaan ja lyhentää palvelusaikaa 3 vuoteen). „Ei tehdä lainkaan vääryyttä, jos muutkin kaksi kolmasosaa asetetaan samanlaisiin oloihin, s.o. jos heidät jätetään kymnaaseihin korvaamaan työllään koulutuskustannuksensa ja myös niiden tovereitten koulutuskustannukset, jotka ovat menneet lippujen alle. Kaikki tytöt voidaan myöskin jättää kymnaaseihin samassa tarkoituksessa”.

Yhä selvempänä piirtyy esiin uusien olojen organisatio, olojen, jotka järjestyvät toisen tien valinneessa isänmaassa. Nykyään katsotaan, että kaikki Venäjän alamaiset ovat velvollisia suorittamaan sotapalvelusta, mutta kun kutsuntikäistä väkeä on enemmän kuin tarvittavien sotilaiden määrä, niin viimeksimainitut valitaan arvannostolla. Yhteisöllistetyssä tuotannossa tullaan rekryytit valitsemaan samaten arvalla, mutta loput aiotaan „asettaa samoihin oloihin”, s.o. velvoitetaan olemaan kolme vuotta palveluksessa, ei kylläkään sotapalveluksessa, vaan tekemään työtä kymnaasille. Heidän pitää työllään suorittaa maksu lippujen alle menneiden tovereittensa ylläpidosta. Kaikkienko pitää suorittaa työllämaksua? Ei. Vain niiden, jotka eivät pysty maksamaan opetuksesta. Tekijä on esittänyt tämän varauksen jo edellä, ja alempana näemme, että niille, jotka kykenevät maksamaan opetuksesta, hän suunnittelee yleensä erikoiskymnaaseja, jotka säilyvät entisenlaisina. Herää kysymys, miksi sitten lippujen alle menneiden tovereiden ylläpidon korvaaminen työllä säilytetään niille, jotka eivät kykene maksamaan opetusmaksua? eikä niille, jotka pystyvät maksamaan? On sangen selvää, miksi. Kun kerran kymnaasilaiset tulevat jakautumaan maksaviin ja ilmaiseksi opiskeleviin, niin ilmeistä on, ettei reformi koske lainkaan nykyisen yhteiskunnan rakenteeseen: sen hra Juzhakov itsenkin käsittää mainiosti. Ja kun asia on siten, niin on selvää, että valtion yleismentot (sotilaiden ylläpitoon) saavat suorit-

taa ne, joilla ei ole toimeentulovaroja *,— aivan samoin kuin he nytkin suorittavat ne esimerkiksi välillisten verojen y.m.s. muodossa. Mikä ero sitten on oleva uudessa järjestelmässä? Se, että varattomat voivat nykyään myydä työvoimaansa, mutta uuden järjestelmän aikana he ovat *velvollisia* tekemään työtä *ilmaiseksi* (s.o. saaden vain ylläpidon). Ei voi olla vähäisintäkään epäilystä siitä, etteikö Venäjä välttäisi siten kaikki kapitalistisen järjestelmän nurinkurisuudet. Vapaa palkkatyö, joka uhkaa „proletariaatin mätäpaiseella”, ajetaan tiehensä ja sen tilalle tulee... ilmainen työpakko.

Eikä siinä ole mitään ihmettä, että ilmaiseksi suoritettavan pakollisen työn suhteisiin asetetut ihmiset joutuvat näitä suhteita vastaaviin oloihin. Kuu!kaahan, mitä narodnikki („kansan ystävä”) sanoo meille heti edelläsananotun jälkeen:

„Jos vielä sallitaan avioliitot näiden oppikurssin päättäneiden ja kymnaasiin 3:ksi vuodeksi jääneiden nuorten ihmisten välillä; jos perheellisille työläisille järjestetään erilliset asunnot; ja jos kymnaasin tulot sallivat sen, että se voisi antaa kymnaasista lähteville vaikkapa niukankin avustuksen rahassa ja luonnossa, niin tällainen kolmivuotinen oleskelu kymnaasissa ei tule läheskään niin rasittavaksi kuin sotapalvelus”...

Eiköhän ole ilmeistä, että näin edulliset ehdot panevat väestön kaikesta sydämestään pyrkimällä pyrkimään kymnaasiin. Ajatelkaa toki: ensinnäkin sallitaan mennä avioliittoon. Tosin nykyään voimassaolevien siviililakien mukaan ei sellaista lupaa (päällystöltä) yleensä tarvita. Mutta ottakaa huomioon, että nämähän ovatkin *kymnaasilaisia*, *mies- ja naiskymnaasilaisia*, kylläkin 25 vuoden ikään tulevia, mutta silti kymnaasilaisia. Kun kerran ei yliopistojen ylioppilaillekaan ole avioliitot sallittuja, niin voitaisiinko ne sitten sallia kymnaasilaisille. Ja sitä paitsi luvanantohan tulee riippumaan kymnaasin päällystöstä, siis korkean sivistyksen saaneista henkilöistä: luonnollisesti ei ole syytä pelätä väärinkäytöksiä. Mutta eiväthän kymnaasin päättäneet ja sinne vakinaisiksi työläisiksi jääneet ole enää kymnaasilaisia. Siitä huolimatta heihinkin nähden on vielä kysymys avioliittojen sallimisesta — 21—27 vuoden ikäisiin ihmisiin nähden. Ei voida olla myöntämättä, että isänmaan valitse-

* Muuten ei edellisten herruus jälkimmäisiin nähden pysyisi pystyssä.

maan uuteen tiehen liittyy Venäjän kansalaisten kansalais-oikeuksien tiettyä supistamista, mutta onhan myönnettävä, ettei yleisen keskisivistyksen tarjoamaa hyvää voida saada aikaan uhrauksista. Toiseksi, perheellisille työläisille järjestetään erilliset asuinhuoneet, jotka eivät liene sen huonompia koppeja kuin ne, missä tehdastyöläiset nykyään asuvat. Ja kolmanneksi, vakinaiset työläiset saavat kaikesta siitä „vähäisen avustuksen”. Epäilemättä väestö katsoo edullisemmaksi nämä rauhallisen elämän etuisuudet päällystön siipien suojassa kuin joutua kapitalismin elämänmyrskyihin, katsoo siinä määrin edullisemmaksi, että jotkut työläiset jäävät vakinaisesti kymnaasiin (luultavasti kiittolisuuden osoitukseksi siitä, että heidän sallittiin mennä avioliittoon): „Pieni määrä vakinaisia työläisiä, jotka ovat jääneet kokonaan kymnaasiin ja yhtyneet siihen (sic!!), täydentää näitä kymnaasitalouden työvoimia. Tällaiset ovat maanviljelyskymnaasimme mahdolliset eivätkä lainkaan utopiset työvoimat”.

Herra varjelkoon! Mitä „utopista” siinä on? Vakituiset, ilmaiseksi työskentelevät työläiset, jotka ovat „yhtyneet” isäntiin, heille avioliitot salliviin isäntiin,— kysykää keneltä iäkkäältä talonpojalta tahansa, niin hän kertoo teille omasta kokemuksestaan, että kaikki se on mitä täydellisimmin toteutettavissa.

(Jatkoa seuraa)*.

Kirjoitettu syksyllä 1895

*Julkaistu „SamarSKI Vestnik”
lehdessä²² № 254,
marraskuun 25 pnä 1895,
allekirjoituksella K. T—in*

*Julkaistaan sanomalehti
„SamarSKI Vestnikin”
tekstin mukaan*

---

* - Jatkoa tähän ei „SamarSKI Vestnik” lehdessä seurannut. *Toim.*